

شهید دکتر محسن فخری زاده

ولادت: ۱۳۴۰/۱/۱، استان قم

دانش آموخته کارشناسی رشته فیزیک کاربردی

آرامگاه: تهران، امامزاده صالح، جوار شهدای گمنام

زندگی نامه

شهید دکتر محسن فخری زاده مهابادی در نخستین روز از فروردین ۱۳۴۰ در شهر قم چشم به جهان گشود. دوره ابتدایی را در مدرسه ملی شریفی (حائری فعلی) و تحصیلات راهنمایی را در مدرسه کریمی قم (شهید بهشتی فعلی) گذراند.

وی از پانزده سالگی فعالیت‌های انقلابی خود را آغاز کرد و از نخستین کسانی بود که در تظاهرات ضد رژیم شاهنشاهی در خیابان صفاییه قم، حضور می‌یافت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و کسب دیپلم ریاضی فیزیک از دبیرستان حکیم نظامی قم در خرداد ۱۳۵۸، به تهران آمد و در همان سال در رشته فیزیک مدرسه عالی اراک پذیرفته شد. از سال ۱۳۵۹ به عنوان مسئول واحد تبلیغات و انتشارات در سپاه پاسداران مهاباد به خدمت پرداخت. پس از گذراندن ۲۳ واحد درسی در مدرسه عالی، به دلیل نیاز مبرم سپاه به ایشان و در خواست انتقال به یکی از دانشگاه‌های تهران، در سال ۱۳۶۲ به دانشگاه شهید بهشتی منتقل شد و در سال ۱۳۶۶ مدرک کارشناسی خود در رشته فیزیک کاربردی دریافت نمود.

با آغاز جنگ تحمیلی، اغلب در جبهه غرب و به‌ویژه در کردستان حضور یافت و علاوه بر شرکت در عملیات‌ها و جریان‌های شناسایی، مسئول تبلیغات اسلامی بود. زمان کوتاهی نیز در جبهه جنوب فعالیت کرد و سپس به جبهه غرب بازگشت.

وی در سال ۱۳۷۲ دوره کارشناسی ارشد مهندسی هسته‌ای را در دانشگاه صنعتی اصفهان به پایان رساند و از سال ۱۳۷۶ به عنوان عضو هیئت علمی دانشکده فیزیک دانشگاه امام حسین (ع)، امکانات این دانشگاه را به منظور انجام تحقیقات هسته‌ای به کار گرفت و دو سال بعد، دکترای رشته مهندسی هسته‌ای را در این دانشگاه ایجاد کرد، اما به سبب مشغله ناشی از انجام پروژه‌های مهمی که در دست داشت، زمان کافی برای گذراندن مقطع دکتری نیافت، تا این که در سال ۱۳۹۶ موفق به دریافت درجه دکتری (با گرایش کاربرد پرتوها) از دانشگاه صنعتی امیر کبیر شد.

شهید فخری‌زاده در خرداد ماه ۱۳۸۷ به عنوان رئیس دانشگاه صنعتی مالک اشتر منصوب شد و یک سال بعد، جانشین کل رئیس این دانشگاه گردید. وی در اسفند ماه ۱۳۸۹، سازمان پژوهش و نوآوری دفاعی (سپند) را تأسیس نمود و در سال ۱۳۹۹ با همکاری این سازمان، در پاندمی کووید ۱۹، با ساخت نخستین کیت ایرانی تشخیص کرونا و آغاز ساخت واکسن آن، به یاری نظام سلامت کشور شتافت که در زمان حیات ایشان، واکسن تا مرحله تست انسانی پیش رفت و مراحل آغازین را با موفقیت پشت سر نهاد.

ایشان در سال ۱۳۹۶ نشان درجه ۲ خدمت از سوی ریاست جمهوری، در سال ۱۳۹۸ نشان پژوهشگر ماندگار و در سال ۱۳۹۹ نیز نشان نصر درجه ۱ را از مقام معظم رهبری دریافت نمود.

سرانجام شهید فخری‌زاده در هفتم آذرماه ۱۳۹۹، در بلوار امام خمینی (ره) شهر آسرد دماوند، در جریان یک عملیات تروریستی مورد سوء قصد قرار گرفت و با اصابت چند گلوله به سوی خودروی ایشان و انفجار نیسان حامل سلاح، به مقام شهادت نائل گردید.

فخری‌زاده سال‌ها توسط موساد زیر نظر بود و هدف شماره ۱ اسرائیل به شمار می‌رفت. یوسی ملمن، کارشناس و تحلیل‌گر ارشد نظامی - امنیتی روزنامه اسرائیلی "هاآرتص"، نوشت که موساد یک بار دیگر نیز برای ترور وی اقدام کرده بود که ناکام ماند.^۱

به نوشته نیویورک تایمز، فخری‌زاده یکی از پنج شخصیت ایرانی بود که نامش در فهرست ۵۰۰ نفره قدرتمندترین افراد جهان که از سوی نشریه آمریکایی فارن پالیسی منتشر شد، قید شده بود. در سال ۲۰۱۰، روزنامه گاردین نیز وی را مسئول اصلی برنامه هسته‌ای ایران بیان کرد. در جریان شرح عملیات سرقت اسناد اتمی ایران که توسط موساد انجام شده بود، نتانیاهو به محسن فخری‌زاده لقب "پدر برنامه هسته‌ای ایران" را داده بود. او توسط غربی‌ها با رابرت اوپنهایمر، کارشناس فیزیک آمریکایی، مقایسه می‌شد که در دهه ۴۰ میلادی کار نظارت بر ساخت بمب اتم در آمریکا را بر عهده داشت.^۲

در قطعنامه ۱۷۴۷ شورای امنیت که در تاریخ ۲۴ مارس ۲۰۰۷ علیه فعالیت‌های هسته‌ای ایران تصویب شده بود، نام شهید دکتر فخری‌زاده، با عنوان دانشمند ارشد وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و رئیس پیشین مرکز تحقیقاتی فیزیک (PHRC)، در فهرست تحریم‌شدگان ایران قرار گرفت. وی تنها دانشمند هسته‌ای ایرانی است که بنیامین نتانیاهو، نخست وزیر رژیم صهیونیستی، نام او را به طور مستقیم در برنامه تبلیغاتی سال ۲۰۱۹ خود بر زبان آورد و مدعی شد که وی روی برنامه تسلیحاتی اتمی کار می‌کرده است.^۳

آمریکایی‌ها، او را "سندوقچه اسرار" برنامه هسته‌ای ایران قلمداد می‌کردند که همواره در تعیین مواضع ایرانی‌ها در مذاکرات، نقش مخفیانه و مؤثری داشته است. طبق نظر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، تا زمانی که با فخری‌زاده گفتگوی مستقیم انجام نشود، نمی‌توان درباره میزان ورود ایران به دانش هسته‌ای، اظهار نظر کرد.

^۱ www.hamshahrionline.ir (1399/09/08)

^۲ خیاط زنجانی، ۱۳۹۹: ۳

^۳ www.pana.ir (1399/09/09)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، از شهید فخری‌زاده به عنوان دانشمند برجسته و ممتاز هسته‌ای و دفاعی و قدیمی‌ترین و برجسته‌ترین دانشمند این عرصه یاد می‌کند و ضمن اشاره به اخلاص ایشان، وی را عنصری کم‌نظیر می‌خواند که تلاش‌های علمی بزرگ و ماندگارش، نقش بسیار کلیدی در پیش‌برد اهداف علمی و دفاعی ایران داشت.

به نقل از حامد فخری‌زاده، پدر " خدمت به مردم " را بهترین وصیت می‌دانست:

" همواره به مردم خدمت می‌کرد. تنها توصیه‌اش به ما و دوستانش این بود که به فکر خدمت صادقانه به خلق باشید. پدر، شهید قلم است و قلم، تنها سلاح او بود. پدر، شهید اندیشه و تفکر است. یکی از مهم‌ترین جریان‌هایی که پدر به آن اعتقاد داشتند و سعی می‌کردند در جریان آن حرکت کنند، تولید علم و اندیشه بود و یقیناً جهان، در آینده جیره‌خوار علوم تولید شده توسط ایشان خواهد بود. کما این‌که اعتقاد داشت، علم این نیست که امروز در اختیار ماست و باید انقلابی در تمامی علوم در راستای فلسفه و تمدن ایرانی - اسلامی صورت بگیرد. اگر جوانان ایرانی به عرصه تولید ورود کنند، دنیا جیره‌خوار علوم تولید شده در ایران خواهد بود".^۴

"امکان" و "ضرورت" احیای فلسفه اسلامی و فلسفه ایران باستان، اصلی‌ترین دغدغه شهید بود. وی بر تعامل فلسفه اسلامی و علوم روز تأکید داشت و حیات متعالی را تعاملی می‌دانست که به رشد هر دو منجر شود، اما معتقد بود که فلسفه اسلامی در دوران حاضر، چنین تعاملی ندارد و کمتر به نقد تفسیرهای فلسفی ناشی از علوم، بر اساس مبانی فلسفه اسلامی پرداخته است و ما باید به داشته‌های فلسفی خود بازگردیم و از حکمت اسلامی در راستای توسعه علم و فناوری و نوآوری برای ایجاد یک سبک زندگی اسلامی و یک تمدن ایرانی - اسلامی نوین برآئیم.^۵

اساس برنامه علمی - حکمی شهید، پرداختن به " فلسفه فیزیک با رویکرد حکمت اسلامی " بود و این که در سنت حکمت و فلسفه اسلامی، یک پیوستگی از مبانی فلسفی و طبیعی تا علوم طبیعی، مانند علم حیل و طب، برقرار بود و دغدغه دکتر فخری‌زاده، احیای چنین رویکردی میان حکمت اسلامی و فیزیک بود:

" از دید من فیزیک، عرفان از مسیر طبیعت است. من بنا ندارم از فیزیک به خدا برسم؛ چرا که به خدا رسیدن نه با فلسفه امکان‌پذیر است و نه با فیزیک، بلکه با فیزیک جلوه‌های زیبای حضرت حق را می‌یابم؛ لذت می‌برم و ان‌شاءالله بر ایمانم افزوده می‌شود".^۶

از بیانات شهید:

کسی شهید می‌شود که در زمان حیاتش شهید شده باشد. در زمانی که می‌بینیم خیلی از ما سبقت می‌گیریم برای ثروتمند شدن و همین سبقت‌ها و چشم و هم‌چشمی‌هاست که سبب می‌شود اختلاس کنیم و کاخ و قصر برای خودمان بسازیم. خانه‌های آنچنانی درست کنیم؛ ولی می‌بینیم هنوز وجود دارند عزیزانی که پشت به همه چیز کردند.

^۴ به نقل از حامد فخری‌زاده

^۵ خیاط زنجانی، ۱۳۹۹: ۵

^۶ همان: ۲۳

بکشند! هرچه می‌خواهند بکشند! ولی ما از پا نمی‌نشینیم. بالاخره این‌ها نشان دادند که جهادگرهای علمی را هم می‌کشند؛ پس ما هم امید داریم که یک روز شهید بشویم.

یک سؤال دارم: « چرا شهدا در جوانی سخنانی می‌گویند که عرفا در کهنسالی؟ » البته می‌دانیم که این سخنان از عمق حکمت جاری شده از قلب بر زبان است، نه آن‌که سخنانی سطحی است. (۹۹/۸/۷)

شعری از شهید فخری‌زاده:

شبی با یار در ساحل غنودن	به طوفان ترنم موج بودن
سرشک از دیده با نجوا چکاندن	نیازی گفتن و رازی شنودن
سکون بحر دل را موج دادن	به موج سینه، عقده وانمودن
زگریه، شانه چون کشتی به طوفان	چو ساحل چهره با اشکی زدودن
به نجوای دل‌انگیز خوش یار	چو قویی، سوی بالا پر گشودن
ز گرمی تن دلدار در وصل	به حسرت در شب ساحل خمودن
از این افسردگی هیهات، هیهات	رخ او دیدن و همت نبودن!

(۶۶/۹/۹، تهران)